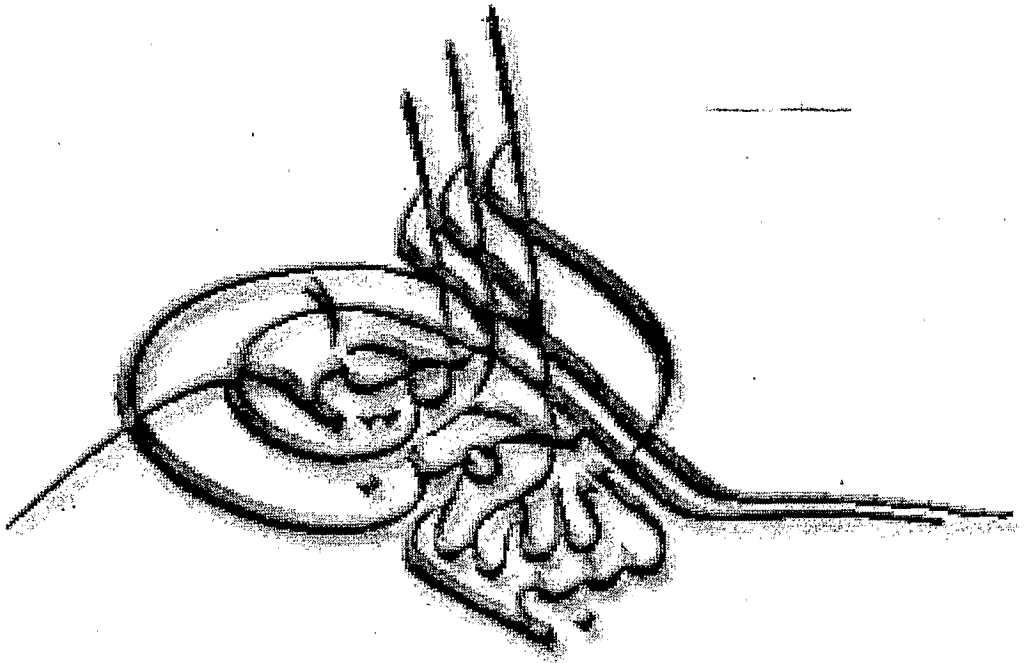
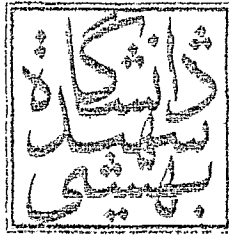

12

911299

**بررسی و مقایسه اثر قیمت نفت خام و مالیات بر فرآورده های نفتی
بر رشد اقتصادی کشورهای OECD**

**پایان نامه ارائه شده به گروه اقتصاد
دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی
دانشگاه شهید بهشتی**

**برای دریافت دانشنامه کارشناسی ارشد
در رشته اقتصاد نظری**

کتابخانه اساتید دانشگاه شهید بهشتی
مکتب اسلام

توسط :

حمید خلعتی

استاد راهنما :

دکتر محمد ناصر شرافت جهرمی

۱۳۸۶ / ۱۲ / ۲۵

شهریور ماه ۱۳۸۶

۹۸۳۹۹

تقدیم به :

شهیدان ؛ لاله های سرخ تر از شقایق و آموزگاران واقعی تاریخ

و

پویندگان راه دانش و دلسوزان عرصه علم و ادب به ویژه معلمان ، دبیران و اساتید
عزیزم که تمام زمزمه ها و نوشته هایم حاصل عشق ، ایثار و راهنمایی های ارزنده
ایشان است .

برگ تأییدیه پایان نامه

عنوان پایان نامه: بررسی و مقایسه مالیات بر فرآورده های نفتی و قیمت نفت خام بر
رشد اقتصادی کشورهای OECD

نام دانشجو: حمید خلعتی

دوره: کارشناسی ارشد اقتصاد نظری

این پایان نامه در جلسه ۱۳۸۶/۶/۱۷ با نمره ۱۹/۵ و درجه عالی مورد تأیید اعضا
کمیته پایان نامه متشکل از استادان زیر قرار گرفت:

استاد راهنما

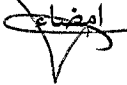
امضاء

دکتر محمد ناصر شرافت جهرمی

استاد مشاور

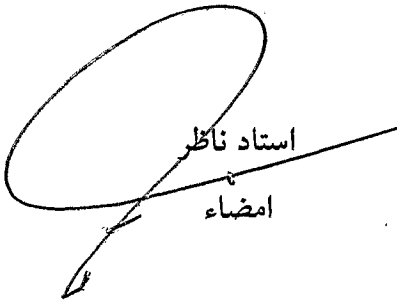
امضاء

دکتر عباس شاکری

استاد ناظر

امضاء

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

کد (۷۵۰)

دکتر محمد ابراهیم یآوری

اذعان

این پایان نامه توسط اینجانب حمید خلعتی در دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی دانشگاه شهید بهشتی در فاصله زمانی بهمن ماه ۱۳۸۴ تا شهریور ماه ۱۳۸۶ نگارش و تدوین گردیده است. مطالب این پایان نامه یا بخشی از آن برای دریافت هیچ مدرکی به این دانشگاه یا دانشگاه های دیگر ارائه نشده است.

حمید خلعتی

شهریور ماه ۱۳۸۶

امضاء
خلعتی

سپاسگزاری :

سپاس خدای را که بار دیگر توفیقش قرین گردید تا در اقیانوس علم و دانش شنا کنم و به سلامت به ساحل نجات برسم . تقدیر و تشکر از طلایه داران علم و ادب با واژه ها معنا نمی شود و نوشته ها قاصر از بیان و توصیف است . اما با سیاهی قلم بر صفحه سپید کاغذ از اساتید بزرگوارم جناب آقای دکتر شرافت جهرمی که نگاهی نو به تحقیق و پژوهش را برای من ترسیم نمودند تا معنای واقعی رسالت خویش را به عنوان یک دانشجو بیاموزم که در راستای نیازهای جامعه گام بردارم و به تحقیق بپردازم و همچنین از استاد متواضع جناب آقای دکتر شاکری که علاوه بر علم ، ادب و فروتنی را به من آموخت تا به درستی برصفحه ذهنم این عبارت که " درخت هر چقدر پربارتر گردد سر به زیر تر می گردد " را حکاکی کنم ، سپاسگزاری می کنم .

از برادر عزیزم مهندس عبدالکریم خلعتی که نوشته حاضر حاصل همکاری و مساعدت های ایشان در مراحل مختلف می باشد و منجر به دلگرمی و تلاش مضاعف جهت بهتر بودن این رساله گردید ، از صمیم قلب تشکر و قدردانی می نمایم .

معلمان ، دبیران و اساتیدم که مرا از کودکی با خواندن و نوشتن به سوی قله های رفیع دانش هدایت کردند و در مسیر تاریک جهالت ها ، همچون چراغی فروزان راه را به نشان دادند سپاسگزارم .

از خانواده ام که همواره پشتیبان من بودند تا در این سنگر مقدس ، پرچم سربلندی را برافرازم و راه ترقی و پیشرفت را بیمایم و دوستانم ، حامیان لحظات خوشی و غمگینی ام صمیمانه سپاسگزارم . از کلیه کارمندان دانشکده که زحمات زیادی را در راستای اعتلای علم و دانش می کشند تا مرزبانان خوبی برای ایران زمین باشیم ، سپاسگزارم .

بار دیگر خدای را سپاس می گویم که فرصت تشکر و قدردانی و سپاسگزاری از ولی نعمتاتم را به من ارزانی داشت . خدایا تو را سپاس .

عنوان: بررسی و مقایسه مالیات بر فرآورده های نفتی و قیمت نفت خام بر رشد اقتصادی کشورهای OECD

دانشجو: حمید خلعتی

استاد راهنما: دکتر محمد ناصر شرافت جهرمی

دوره: کارشناسی ارشد اقتصاد نظری

تاریخ ارائه: شهریور ماه ۱۳۸۶

چکیده:

نفت به عنوان ماده اصلی تأمین انرژی جهان ، همواره از اهمیت ویژه ای برخوردار بوده است . امروزه حیات اقتصادی جهان به انرژی وابسته است و نفت به عنوان یکی از منابع عمده انرژی بخش اعظم مصارف کنونی جهان را پوشش می دهد. بدین ترتیب باز تاب های اقتصادی، سیاسی و امنیتی مربوط به آن حساسیت تمامی کشورهای جهان را در بر می گیرد . با توجه به نقش و اهمیت نفت و وابستگی کشورهای مختلف به این ماده حیاتی ، تبعاً تحولات آن بر روی رشد اقتصادی کشورهای مصرف کننده نفت تأثیر دارد . از سوی دیگر کشورهای مصرف کننده ، بر نفت خام وارداتی و فرآورده های ناشی از آن مالیات های سنگین وضع می کنند و از این طریق قیمت فرآورده ها را به طور قابل ملاحظه ای افزایش می دهند. توجه به میزان مالیات بر برخی از فرآورده های نفتی در کشورهای OECD می تواند در این زمینه قابل توجه باشد. لذا در این مطالعه- به بررسی و مقایسه اثر قیمت نفت خام و مالیات بر فرآورده های نفتی بر رشد اقتصادی کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) پرداخته شد و یافته های تحقیق حکایت از آن داشت که اثر تغییر مالیات بر فرآورده های نفتی ، بر کاهش رشد اقتصادی کشورهای عضو OECD، بیشتر از اثر تغییر در قیمت نفت خام است (بیش از ۲/۱۵ برابر) بنابراین کشورهای صنعتی مصرف کننده عمده نفت خام که از دهه هفتاد به بعد عادت کرده اند نفت را به عنوان مقصر اصلی بسیاری از مشکلات اقتصادی خود از جمله کاهش نرخ های رشد GDP قلمداد کنند و این عادت و تبلیغات ناشی از آن را که رفته رفته به حجابی بدل شده تا این کشورها را از توجه دقیق به بسیاری از واقعیت ها بازدارد ، با این واقعیت آشنا می سازد که ، اثر تغییرات قیمت نفت بر کاهش رشد اقتصادی آن کشورها بسیار ناچیز و جزئی بوده (۰.۳۶٪ درصد) و اثر مالیات بر فرآورده های نفتی بر کاهش رشد اقتصادی آن کشورها (۰.۷۷۴٪ درصد) بسیار بیشتر از اثر تغییرات قیمت نفت خام می باشد .

کلمات کلیدی: نفت خام ، انرژی ، رشد اقتصادی، کشورهای OECD، مالیات بر فرآورده های

نفتی ، GDP

فهرست مطالب

مقدمه

۱

فصل اول بررسی اثر تغییرات قیمت نفت بر اقتصاد کشورهای OECD و بازار نفت خام

- ۶ سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (OECD).....
- ۷ کشورهای عضو OECD با تاریخ عضویت آن ها.....
- ۸ ویژگی های کشورهای OECD.....
- ۹ کشورهای OECD از نگاه نمودار.....
- تأثیرات قیمت نفت بر اقتصاد کشورهای OECD
- ۱-۱ رابطه رشد اقتصادی و قیمت انرژی..... ۲۱
- ۲-۱ افزایش قیمت نفت و کاهش رابطه مبادله..... ۲۲
- ۳-۱ قیمت نفت و بهره وری اقتصادی..... ۲۲
- ۴-۱ بررسی ارتباط افزایش قیمت نفت با نرخ تورم و بیکاری در کشورهای عضو OECD ۲۳
- ۵-۱ معرفی مدل ها..... ۲۴
- بررسی عوامل مؤثر بر قیمت نفت خام
- ۱- عوامل اقتصادی ۲۸
- ۲- تولید ناخالص داخلی..... ۲۸
- ۳- انرژی های جایگزین (سبد مصرف انرژی)..... ۳۰
- ۴- تحقیق و توسعه (پیشرفت دانش فنی)..... ۳۰
- ۵- ملاحظات زیست محیطی..... ۳۲
- ۶- مالیات بر مصرف فرآورده های نفتی ۳۳
- ۷- رشد جمعیت .. ۳۴
- ۸- شرایط جوی و عوامل فصلی..... ۳۵

فصل دوم بررسی اثر تغییرات مالیات بر فرآورده های نفتی در کشورهای منتخب OECD

- مالیات بر انرژی ۳۸
- ۱-۲ مالیات های زیست محیطی..... ۴۰
- ۲-۲ تعیین سطح بهینه آلودگی ۴۱
- ۳-۲ دلایل وضع مالیات بر فرآورده های نفتی ۴۵
- ۱-۳-۲ مالیات بر انرژی به عنوان هدف مالی..... ۴۶
- ۲-۳-۲ مالیات بر انرژی به عنوان اهداف غیر مالی ۴۸

۵۰	..... ۴-۲ مالیات بر سوخت های موتور
۵۳	..... ۵-۲ تأثیر بر تولید و مصرف انرژی
۵۶	..... ساختار مالیات بر فرآورده های نفتی در آلمان
۶۳	..... ساختار مالیات بر فرآورده های نفتی در کشور ژاپن
۷۰	..... ساختار مالیات بر فرآورده های نفتی در کشور کانادا
۷۸	..... ساختار مالیات بر فرآورده های نفتی در کشور انگلیس
۸۴	..... ساختار مالیات بر فرآورده های نفتی در آمریکا
۹۳	..... مقایسه قیمت، مالیات و شاخص فرآورده های نفتی در کشورهای منتخب OECD

فصل سوم مبانی تئوریک و نظری بررسی اثر نهاده انرژی بر رشد و تولید

۱۰۱	..... ۱-۳ تعریف رشد
۱۰۲	..... ۲-۳ فروض اساسی مدل های رشد یک بخشی
۱۰۲	..... ۳-۳ الگوهای رشد هارود و دومار
۱۰۳	..... ۱-۳-۳ فرضیات مدل های رشد هارود و دومار
۱۰۴	..... ۲-۳-۳ شرط هارود - دومار در مورد رشد تعادلی
۱۰۴	..... ۳-۳-۳ تابع تولید با ضرایب ثابت
۱۰۵	..... ۴-۳-۳ سرمایه گذاری و نرخ رشد تضمین شده
۱۰۶	..... ۵-۳-۳ رشد نیروی کار
۱۰۷	..... ۶-۳-۳ محدودیتهای مدل هارود - دومار
۱۰۸	..... ۴-۳ الگوی رشد نئوکلاسیکی سولو و سوآن
۱۰۸	..... ۱-۴-۳ فروض مدل رشد بلند مدت اقتصادی سولو
۱۰۹	..... ۲-۴-۳ تابع تولید با بازده ثابت
۱۱۱	..... ۳-۴-۳ رشد تعادلی مدل نئوکلاسیکها
۱۱۳	..... ۵-۴-۳ ضعف مدل سولو و سوآن
۱۱۳	..... ۵-۳ مدل رشد اقتصادی کالدور
۱۱۴	..... ۱-۵-۳ مفروضات الگوی رشد کالدور
۱۱۴	..... ۲-۵-۳ تابع پس انداز کالدور
۱۱۶	..... ۳-۵-۳ انتقادات وارد به مدل رشد اقتصادی کالدور
۱۱۷	..... ۶-۳ ضعف مدل های رشد نئوکلاسیکی
۱۱۷	..... ۷-۳ الگوی رشد درون زا با تأکید بر مخارج دولتی (بارو ۱۹۹۰)
۱۱۹	..... ۱-۷-۳ ضعف مدل های رشد درون زا

- ۱۲۰ ..... ۸-۳ مدل های رشد نئوکلاسیکی یا رشد درون زای؛ کدامیک؟
- ۱۲۲ ..... بحث تئوریک و نظری بررسی اثر نهاده انرژی بر تولید و تابع تولید انرژی
- ۱۲۲ ..... ۹-۳ روش های مختلف بررسی رابطه سطح تولید با انرژی
- ۱۲۲ ..... ۹-۳ الف) رابطه تولید و انرژی با استفاده از تابع تقاضای انرژی
- ۱۲۴ ..... ۹-۳ ب) روش تابع تولید
- ۱۲۸ ..... ۹-۳ ج) اثرات همزمانی انرژی و تولید
- ۱۳۰ ..... ۱۰-۳ تابع تولید انرژی و اجزای تشکیل دهنده آن
- ۱۳۱ ..... ۱۱-۳ ملاحظات کاربردی تابع تولید
- ۱۳۲ ..... ۱-۱۱-۳ میزان تولید
- ۱۳۳ ..... ۲-۱۱-۳ نیروی کار
- ۱۳۴ ..... ۳-۱۱-۳ موجودی سرمایه
- ۱۳۵ ..... ۴-۱۱-۳ مواد اولیه و انرژی مصرفی
- ۱۳۵ ..... ۵-۱۱-۳ سطح تکنولوژی
- ۱۳۵ ..... ۶-۱۱-۳ سایر متغیر ها

فصل چهارم بررسی مطالعات انجام شده

- ۱۳۸ ..... ۱-۴ گریگوریو (۱۹۹۳)
- ۱۳۸ ..... ۲-۴ گانی (۱۹۹۸)
- ۱۳۹ ..... ۳-۴ عسلی، ولد خانی و ابراهیمی فر (۱۳۷۷)
- ۱۴۰ ..... ۴-۴ مارک پیازلو (۱۹۹۵)
- ۱۴۱ ..... ۵-۴ تخمین اثر نهاده ای انرژی در بخش های مختلف اقتصادی توسط عباسی نژاد و وافی ...
- ۱۴۳ ..... ۶-۴ مدل خان و رینهارت
- ۱۴۴ ..... ۷-۴ قیمت نفت و اثر آن بر رشد اقتصادی
- ۱۴۴ ..... ۷-۴ الف) نظرات موافق
- ۱۴۵ ..... ۷-۴ ب) نظرات مخالف
- ۱۴۷ ..... ۸-۴ جعفر دامن پاک یزدی
- ۱۴۸ ..... ۹-۴ مطالعه شاکری حسنین آباد
- ۱۵۰ ..... ۱۰-۴ مطالعه یوسف حسن
- ۱۵۱ ..... ۱۱-۴ مدل J,Welsch
- ۱۵۲ ..... ۱۲-۴ مدل R,Prosser

۱۵۲	..... مدل Gately ۱۳-۴
۱۵۴	..... مطالعات راشر (Rausher) ۱۴-۴
۱۵۵	..... مطالعه مکاوی ۱۵-۴
۱۵۵	..... مدل گروه انرژی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی ۱۶-۴
۱۵۶	..... مدل یزدی راه ۱۷-۴

فصل پنجم برآورد مدل ، جمع بندی و نتیجه گیری

۱۵۹	..... مدل تقاضای فرآورده های نفتی ۱-۵
۱۶۲	..... ۱-۱-۵ بررسی نقض فروض کلاسیک
۱۶۲	..... الف - خود همبستگی
۱۶۲	..... ب - واریانس ناهمسانی
۱۶۳	..... ج - همخطی
۱۶۴	..... ۲-۱-۵ بررسی پایایی متغیر های مورد بررسی مدل و همجمعی متغیر ها
۱۶۴	..... ۳-۱-۵ همگرایی و جمع بستگی
۱۶۵	..... ۴-۱-۵ تفسیر ضرایب
۱۶۷	..... ۲-۵ تابع تولید
۱۶۹	..... ۱-۲-۵ بررسی نقض فروض کلاسیک
۱۶۹	..... الف - خود همبستگی
۱۷۰	..... ب - واریانس ناهمسانی
۱۷۱	..... ج - همخطی
۱۷۱	..... ۲-۲-۵ بررسی پایایی متغیر های مورد بررسی مدل و همجمعی متغیر ها
۱۷۲	..... ۳-۳-۵ همگرایی و جمع بستگی
۱۷۳	..... ۴-۳-۵ تفسیر ضرایب

جمع بندی و نتیجه گیری ۱۷۵

منابع و مأخذ ۱۷۹

پیوست ۱۸۳

مقدمه :

تعریف و اهمیت موضوع :

تعریف نفت^۱

روغن معدنی یا نفت که به انگلیسی آن را پترولیوم (Petroleum) به فرانسه پترول (Petrol) به آلمانی اردول (Erdol) می گویند ، از دو کلمه لاتین پتروس و اولئوم (Petros,oleum) یعنی روغن سنگ ترکیب شده است. در زبان اوستایی کلمه نپتا به معنی روغن معدنی است که کلدانی ها و عربها آن را از فارسی گرفته و نفت خوانده اند ولی دو تن از مستشرقین غربی به نام های پروفیسور هرتزفلد (Hertzfeld) و پروفیسور بیلی (Bailey) معتقدند که کلمه نفت از فعل «ناب» فارسی به معنی ضد رطوبت گرفته شده است.

نفت به عنوان ماده اصلی تأمین انرژی جهان ، همواره از اهمیت ویژه ای برخوردار بوده است . از طرف دیگر نفت ماده ای تمام شدنی است . به علاوه قسمت عمده و اعظم ذخایر شناخته شده این ماده در نقاطی از جهان واقع شده که غالباً مراکز عمده مصرف آن نیستند . امروزه حیات اقتصادی جهان به انرژی وابسته است و نفت به عنوان یکی از منابع عمده انرژی بخش اعظم مصارف کنونی جهان را پوشش می دهد. بدین لحاظ باز تاب های اقتصادی، سیاسی و امنیتی مربوط به آن حساسیت تمامی کشور های جهان را در بر می گیرد. امنیت ملی و منافع حیاتی کشور های عمده مصرف کننده نفت به ادامه جریان آن بستگی دارد. کشورهای تولید کننده نفت عمدتاً در زمره کشورهای کمتر توسعه یافته اند در صورتی که ، کشورهای صنعتی برای ادامه حیات اقتصادی خویش وابستگی شدیدی به تولید نفت این کشورها دارند. با توجه به نقش و اهمیت نفت و وابستگی کشورهای مختلف به این ماده حیاتی ، تبعاً تحولات آن بر روی رشد اقتصادی کشورهای مصرف کننده نفت تأثیر دارد .

۱ - شرکت ملی نفت ایران، نفت از آغاز تا به امروز، انتشارات روابط عمومی و ارشاد وزارت نفت، چاپ دوم بهمن

امروزه علاوه بر نهاده های کار و سرمایه، انرژی نیز به عنوان یکی از نهاده های مهم تولید در بحث های اقتصاد کلان مطرح می باشد. لذا تولید تابعی از نهاده های کار، سرمایه و انرژی خواهد بود، پس خواهیم داشت:

$$Q = F(K, L, E)$$

در این رابطه Q محصول ناخالص ملی، K نهاده سرمایه، L نهاده نیروی کار و E نهاده انرژی می باشد، پس سه نهاده کار، سرمایه و انرژی باعث تغییر سطح تولید می گردد و جایگاه ویژه ای در رشد و توسعه اقتصادی یک جامعه دارا می باشد.

رابطه بین رشد اقتصادی و مصرف انرژی تقریباً از اواخر دهه ۱۹۷۰ میلادی به دنبال تکانه های نفتی این دهه مورد توجه اقتصاددانان قرار گرفت و نظرات گوناگونی در این زمینه مطرح شده است، عمده نظریه های مطرح شده در این زمینه اثر افزایش قیمت (تغییر قیمت) انرژی بر رشد اقتصادی را مورد مطالعه قرار داده اند.

گرچه همزمان با شوک های نفتی دو رکود متناظر در کشورهای صنعتی به وجود آمد، اما در رابطه با میزان تأثیر این شوک ها بر رکودهای به وجود آمده در بین اقتصاددانان اتفاق نظر وجود ندارد. برخی معتقدند که تنها عامل به وجود آورنده رکودهای ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ افزایش قیمت نفت خام بوده است در مقابل عده دیگری از اقتصاددانان بر این عقیده اند که نفت عامل اصلی این رکودها نبوده بلکه عوامل مهم دیگری هم وجود داشته اند که باعث کاهش رشد اقتصادی در کشورهای صنعتی شده است. شاهد این ماجرا افزایش اخیر قیمت نفت و تداوم رشد در کشورهای صنعتی می باشد.

مالیات بر سوخت و فرآورده های نفتی یک منبع مهم درآمد در بسیاری از کشورها می باشد تفاوت های زیادی بین نرخ های مالیاتی کشورهای مختلف وجود دارد که نمی توان آن را تنها به دلیل تئوری اقتصادی توجیه کرد. فرآورده های نفتی به چند دلیل مشمول مالیات می شوند؛ ممکن است از فرآورده های نفتی وارداتی تعرفه های گمرکی اخذ شود. پالایشگاه های داخلی را نیز می توان مشمول پرداخت مالیات کرد. فروش در سطح عمده فروشی یا خرده فروشی نیز می تواند مشمول مالیات واقع شود. سودهای ناشی از انحصار دولتی در فروش فرآورده های نفتی نیز ممکن است به دولت منتقل شود. در بسیاری از کشورها ممکن است فقط یک نوع از این روش ها به کار رود؛ اما بعضی از کشورها نیز ترکیبی از آن ها را به کار می برند. در بعضی از کشورها نیز بخشودگی های مالیاتی یا نرخ های مالیاتی پایین تر برای استفاده از بنزین یا گازوئیل در بخش های خاص مثل امور نظامی یا کشاورزی وجود دارد.

در معدودی از کشورها نیز مالیات های نفتی برای ایجاد ثبات در بازارهای سهام وضع شده است . این مالیات ها برای ایجاد ثبات در قیمت و کاهش اثر نوسانات قیمت های جهانی است . به طور کلی دلایل عمده وضع مالیات بر فرآورده های نفتی را می توان به شرح زیر خلاصه کرد:

الف- کنترل و کاهش مصرف نفت و فرآورده های حاصل از آن در نتیجه کاهش تقاضا.

ب- منابع مهم درآمدی برای کشورهای مصرف کننده نفت و افزایش درآمد مالیاتی.

ج- خنثی کردن تغییرات قیمت نفت.

د- حفظ منابع انرژی و حفاظت از محیط زیست.

و- جایگزینی منابع انرژی تجدید ناپذیر با تجدید پذیر و جایگزینی سوخت های مناسب .

ه- افزایش کارایی مصرف انرژی.

ی- استفاده از راه (جاده).

توجه به میزان مالیات بر برخی از فرآورده های نفتی در کشورهای OECD می تواند در این زمینه قابل توجه باشد . کشورهای صنعتی بر نفت خام وارداتی و فرآورده های ناشی از آن مالیات های سنگین وضع می کنند و از این طریق قیمت فرآورده ها را به طور قابل ملاحظه ای افزایش می دهند آن ها از مالیات به عنوان یک ابزار تثبیت قیمت فرآورده ها یاد می کنند به این مفهوم که مالیات در هنگام افزایش قیمت نفت خام کاهش و در هنگام کاهش قیمت نفت خام افزایش می یابد . اما عملکرد آن ها نشان می دهد که هدف درآمدی مهم ترین هدف آن ها از وضع مالیات بوده است .

رابطه نزدیک بین شوک های اولیه افزایش قیمت نفت و کاهش نرخ های رشد GDP ، دلیل اولیه ای است که نفت را به عنوان مقصر اصلی شناخته اند . زیرا همزمان با شوک های نفتی رکود گسترده ای در اکثر کشورهای صنعتی به وجود آمد و علاوه بر کاهش سطح تولید ، بیکاری نیز گسترش یافت و همین سبب شده که برخی از اقتصاددانان تنها قیمت نفت را علت اصلی نوسانات اقتصادی کشورهای صنعتی قلمداد کنند . و کشورهای صنعتی مصرف کننده عمده نفت خام ، از دهه هفتاد به بعد عادت کرده اند که تمامی مشکلات موجود در بازار نفت را به اوپیک نسبت داده و حتی بسیاری از مشکلات اقتصادی خود را از طریق متهم کردن اوپیک به اخلال در بازار نفت فرافکنی کنند ، به نظر می رسد این عادت و تبلیغات ناشی از آن رفته رفته به حجایی بدل شده که این کشورها را از توجه دقیق به بسیاری از واقعیات ها باز داشته است .

لذا در این مطالعه در صدد هستیم تا اثر قیمت نفت خام و مالیات بر فرآورده های نفتی را، بر رشد اقتصادی کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) که در سال ۱۹۶۰ در پاریس تشکیل شد و یک سازمان مهم بین المللی است، بررسی و مقایسه کنیم.

هدف از آن جام تحقیق:

الف- میزان تأثیر قیمت نفت خام و مالیات بر فرآورده های نفتی را، بر رشد اقتصادی کشورهای عضو OECD بررسی و مقایسه کنیم.

ب- سیاست های راهبردی، جهت اتخاذ اقدامات مناسب از سوی کشورهای عضو OECD و کشورهای تولید کننده نفت خام به طور ویژه اوپک را بررسی کنیم.

فرضیه:

اثر تغییر مالیات بر فرآورده های نفتی، بر رشد اقتصادی کشورهای عضو OECD، بیشتر از اثر تغییر در قیمت نفت خام است.

این مطالعه در فصل اول به بررسی اثر تغییرات قیمت نفت بر اقتصاد کشورهای OECD و بازار نفت خام، در فصل دوم بررسی اثر تغییرات مالیات بر فرآورده های نفتی در کشورهای منتخب OECD (آمریکا، آلمان، ژاپن، کانادا، انگلیس)، فصل سوم مبانی تئوریک و نظری بررسی اثر نهاده انرژی بر رشد و تولید، فصل چهارم بررسی مطالعات انجام شده، فصل پنجم برآورد مدل جمع بندی و نتیجه گیری می پردازد.

فصل اول

بررسی اثر تغییرات قیمت نفت بر
اقتصاد کشورهای OECD و
بازار نفت خام

سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (OECD)

به دنبال افزایش بی سابقه قیمت نفت در جریان بحران اول انرژی (۱۹۷۳) کشورهای مصرف کننده نفت و در رأس آن ها آمریکا بر آن شدند تا اقدامات اساسی در خصوص مقابله با بحران های نفتی و کنترل بر بازار نفت و همچنین صرفه جویی های مصرف انرژی به انجام برسانند تا اقتصاد آن ها از رهگذر این قبیل بحران ها مصون بماند و یا اثرات آن را به حداقل برسانند ، به دنبال این مسائل بود که آژانس بین المللی انرژی به وجود آمد. گر چه انگیزه اصلی تشکیل آژانس مقابله با بحران های نفتی و قدرت اوپک بود ، لیکن سیاست های آن در بعد وسیعی در بر گیرنده ابعاد مختلف تولید و مصرف انواع مختلف انرژی ها گردید که بعد ها توانست به راحتی خود را در مقابل بحران های کوتاه مدت و با استفاده از تکنولوژی بالا در مصرف، در بلند مدت خودشان را مصون سازند و عملاً اوپک را تا اندازه های در انزوا قرار دهند.

آژانس بین المللی انرژی (IEA) سازمان مستقلی است که در نوامبر ۱۹۷۴ در چارچوب سازمان توسعه و همکاری اقتصادی اروپا (OECD) به منظور به مورد اجرا گذاردن یک برنامه بین المللی انرژی ، تأسیس گردید. این سازمان برنامه جامعی را برای همکاری انرژی در میان کشورهای عضو OECD انجام می دهد. اهداف این سازمان به قرار زیر است :

۱. همکاری میان کشورهای شرکت کننده در IEA به منظور کاستن از وابستگی عمده به نفت از طریق صرفه جویی انرژی ، توسعه منابع انرژی های جایگزین و تحقیق و توسعه انرژی.
۲. ایجاد یک سیستم اطلاعاتی در سطح بازار بین المللی به همراه مشورت با کمپانی های نفتی.
۳. همکاری با تولید کنندگان نفت و دیگر کشورهای مصرف کننده نفت به منظور توسعه با ثبات تجارت جهانی انرژی به همراه مدیریت و مصرف منطقی منابع انرژی جهانی در تمام کشورهای علاقمند.
۴. طرحی به منظور آماده کردن کشورهای شرکت کننده در مقابل خطر قطع عرضه نفت و تقسیم کردن نفت موجود در مواقع اضطراری .

کشورهای عضو OECD با تاریخ عضویت آنها

Australia, 1971	Korea, 1996
Austria, 1961	Luxembourg, 1961
Belgium, 1961	Mexico, 1994
Canada, 1961	Netherlands, 1961
Czech Republic, 1995	New Zealand, 1973
Denmark, 1961	Norway, 1961
Finland, 1969	Poland, 1996
France, 1961	Portugal, 1961
Germany, 1961	Slovak Republic, 2000
Greece, 1961	Spain, 1961
Hungary, 1996	Sweden, 1961
Iceland, 1961	Switzerland, 1961
Ireland, 1961	Turkey, 1961
Italy, 1961	United Kingdom, 1961
Japan, 1964	United States, 1961

ویژگی های کشورهای OECD با توجه به گزارش سالانه، در سال ۲۰۰۵ به شرح زیر است:

- سهم OECD از درآمد ناخالص جهان (GNI) ۵۸ درصد .
- سهم OECD از تجارت جهانی ، ۷۵ درصد .
- سهم OECD از جمعیت جهان ، ۱۸ درصد .
- رشد GDP در سال ۲۰۰۵ ، ۲/۶ درصد .
- سهم OECD از آلودگی CO₂ در جهان ، ۵۱ درصد .
- سهم OECD از تولید انرژی جهانی ، ۳۶ درصد .
- سهم OECD از مصرف انرژی جهانی ، ۵۰ درصد .

کشورهای OECD از نگاه نمودار